

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/165595,Infografiki-Wydarzenia-Zielonogorskie.html>
15.03.2026, 19:22

Infografiki Wydarzenia Zielonogórskie

30.05.2024

30 MAJA 1960

WYDARZENIA ZIELONOGÓRSKIE

GENEZA

POLITYKA PRL WOBEC KOŚCIOŁA

- stopniowe odejście od tzw. odwilży październikowej
- ograniczanie nauczania religii w szkołach (do czego ostatecznie doszło w 1961 r.)
- przeprowadzanie akcji usuwania krzyży z placówek edukacyjnych (tzw. akcja dekrucyfikacyjna)
- tworzenie problemów administracyjnych przy budowaniu nowych kościołów
- na Ziemiach Zachodnich i Północnych odbieranie dawnych nieruchomości (głównie ewangelickich), które po 1945 r. zostały przekazane poszczególnym parafiom katolickim

ZANIM ZIELONA GÓRA

26 CZERWCA 1959

Konsekwencją polityki prowadzonej przez ekipę Władysława Gomułki były wystąpienia mieszkańców Kraśnika Fabrycznego (woj. lubelskie). Bezpośrednią przyczyną tamtejszych starć była próba usunięcia przez władze niewielkiej kapliczki, która - wobec braku zgody na wybudowanie świątyni - służyła jako miejsce kultu.

27 KWIEŚNIA 1960

Do podobnych wydarzeń, ale na większą skalę, doszło w krakowskiej Nowej Hucie, gdzie broniono drewnianego krzyża zlokalizowanego na Osiedlu Teatralnym, który miał zostać usunięty.

1922

przyjmuje święcenia kapłańskie

**KS. KAZIMIERZ MICHAŁSKI
(1898-1975)**

1945-1953

organizuje życie religijne i społeczne

1939

bierze udział w walkach nad Bzurą
jako kapelan wojskowy

1953

zostaje zmuszony przez władze do opuszczenia miasta

1940-1945

przetrzymany jako więzień w niemieckich
obozach koncentracyjnych

1956

wraca do Zielonej Góry na fali odwilży
październikowej

1945

zostaje proboszczem parafii pw. św. Jadwigi
w Zielonej Górze

1957

przeciwstawia się ograniczeniom lekcji religii
w zielonogórskich szkołach

Źródło: Gazeta Lubuska

Opracowanie merytoryczne: Krzysztof Mazur, Opracowanie graficzne: Karolina Zielińska-Sienkiewicz, Korekta: Ewa Mielczarek
Na podstawie: Bóg nie zachował, byśmy umieli przetrwać na Nisze Bóg dla Polski, ks. Kazimierz Michałski (1898-1975)
T. Dzwonkowski, Wydarzenia zielonogórskie w 1960 roku, [w:] G. Chojacki, T. Dzwonkowski, K. Śmiesz, Zielona Góra 2021 B. Biegalski, Dane o rejestrowanych, wyd. IV, Zielona Góra 2018.
Fotografie: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu, Gazeta Lubuska.

30 MAJA 1960

WYDARZENIA ZIELONOGÓRSKIE

SYMBOL

DOM KATOLICKI

(obecnie budynek przy Filharmonii Zielonogórskiej)

do 1945 r. był własnością
parafii ewangelickiej

od grudnia 1945 r. był przekazany przez
Oddział Tymczasowego Zarządu Państwo-
wego pod „tymczasowy zarząd” parafii
pw. św. Jadwigi

powstał z inicjatywy
ks. Kazimierza Michalskiego

posiadał salki do prowadzenia
zajęć oraz większą salę teatralną

był siedzibą różnych
instytucji religijno-społecznych

WYDARZENIA W OKRESIE 1959-1960:

13 KWIETNIA 1959

Pismo ókólne ministra gospodarki komunalnej o przejęciu zarządu nad nieruchomościami dotychczas zarządzanymi przez „związki kościelne”, z wyłączeniem tych do celów sakralnych lub cmentarzy

21 MARCA 1960

Rozmowa szefa zielonogórskiej SB Bogusława Galczewskiego z ks. Kazimierzem Michalskim, sugerująca kapłanowi zaprzestanie dalszych działań ws. Domu Katolickiego

11 MAJA 1960

Na specjalnym spotkaniu lokalnych władz partyjnych i SB zapadła decyzja o eksmisji Domu Katolickiego, planowana na 28 maja. W tym celu rozpoczęto także pracę nad planem „zabezpieczenia” przed ewentualnymi zamieszkami

21 MAJA 1960

Parafianie rozpoczęli przygotowywanie petycji do przewodniczącego Rady Państwa, Aleksandra Zawadzkiego, z prośbą o wstrzymanie procedury eksmisyjnej

22 MAJA 1960

Podczas niedzielnych nabożeństw odczytano wiernym komunikat o nakazie eksmisji oraz poproszono o podpisanie petycji, którą następnie gorzowska Kuria wysłała do władz. Widniało pod nią ponad tysiąc podpisów

28 MAJA 1960

Zapadła decyzja o przesunięciu eksmisji na 30 maja oraz opracowano w Komendzie Wojewódzkiej MO plan operacyjnego zabezpieczenia przedsięwzięcia

Opracowanie merytoryczne: Krzysztof Mazur, Opracowanie graficzne: Karolina Zielażek-Szeńska, Korekta: Ewa Mielczarek
Na podstawie: Bóg nas zachował, budynek wędził pracować na Nisze Bożej dla Polski, ks. Kazimierz Michalski (1898-1975),
T. Dzwonkowski, Wydarzenia zielonogórskie w 1960 roku, [w:] G. Chojnacki, T. Dzwonkowski, K. Imbler, Zielona Góra 2021 i B. Biegański, Dane o represjonowanych, wyd. IV, Zielona Góra 2018.
Fotografie: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu, Gazeta Lubuska.

30 MAJA 1960

PRZEBIEG ETAPY

1

9.00 – 10.30

Próba wejścia urzędników w asyście funkcjonariuszy milicji do budynku. Przeciwko nim występują kobiety oraz pojedyncze osoby będące w okolicy. Atmosfera staje się coraz bardziej napięta

2

10.00 – 13.00

Pierwsze starcia wokół Domu Katolickiego i Placu Powstańców Wielkopolskich. Władza kieruje przeciwko protestującym lokalne oddziały ZOMO, wzywa także posiłki, m.in. z Gorzowa Wlkp. i Poznania. W celu obsadzenia kluczowych budynków w mieście przybywa kompania szkolna 10. Wielkopolskiego Pułku KBW. Liczba demonstrantów wzrasta do około 2 500

3

13.00 – 16.00

Wzburzeni brutalnością MO i ZOMO uczestnicy protestu kierują się w stronę Komendy Miejskiej MO przy ul. Kasprowicz. Tam też przenosi się ciężar starć. Według raportów milicyjnych tłum w tym momencie liczy blisko 5 000 osób. Dopiero użycie posiłków z Gorzowa Wlkp. oraz wykorzystanie wozu strażackiego umożliwiła odblokowanie komendy. Przybywa również oddział ZOMO z Poznania. Do demonstrantów dołączają w tym czasie pracownicy miejscowych zakładów oraz młodzież szkolna

4

16.00 – 23.00

Siłły milicyjne stopniowo opanowują sytuację wokół Placu Powstańców Wielkopolskich i ulicy Kasprowicz. Od tej pory zaczyna się zwalczanie mniejszych, ale wciąż aktywnych grup demonstrantów na terenie miasta

około **300**
partyjnych działaczy
z miejscowych zakładów
mobilizowano do
wsparcia sił „porządkowych”

5000
osób brało udział
w kulminacyjnym momencie
zdarzeń według milicyjnych
meldunków

1300
sztuk różnego rodzaju środków
chemicznych wykorzystali
oddziały MO i ZOMO w okolicy
Placu Powstańców Wielkopolskich

111
funkcjonariuszy
MO i ZOMO
zostało rannych według
meldunku skierowanego
do MSW

?
nie ustalono dokładnej
liczby rannych uczestników.
Według różnych szacunków
mogło to być od kilkudziesięciu
do kilkuset poszkodowanych

2
pojazdy marki Gaz - 51 zostały
zniszczone podczas starć

Szkic „zajść z 30 maja 1960 r.”

WYDARZENIA ZIELONOGÓRSKIE

* Plac Powstańców Wielkopolskich - za ogrodzeniem grupa kobiet tarasuje wejście do Domu Katolickiego

Plac Powstańców Wielkopolskich - rozpoczęcie interwencji przez MO

Okolice ulicy Kasprowicz

MO i ZOMO przed Komendą Miejską MO

z tych miast ściągnięto posiłki
do walki z demonstrantami

Opracowanie merytoryczne: Krzysztof Mazur, Opracowanie graficzne: Karolina Zielażek-Szeska, Korekta: Ewa Mielczarek
Na podstawie: Bogusław Zachowicz, Byliśmy wroćkami pracować na krzyżu Bóg dla Polski, ks. Kazimierz Michałski (1898-1973),
T. Dzwonkowski, Wydarzenia zielonogórskie w 1960 roku, [w:] G. Chojnacki, T. Dzwonkowski, K. Imier, Zielona Góra 2021 B. Biegalski, Dane o represjonowanych, wyd. IV, Zielona Góra 2018.
Fotografie: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu, Gazeta Lubuska.

30 MAJA 1960

KONSEKWENCJE

Po całym dniu starć i przy zaangażowaniu dużych środków, służbom udało się stłumić wolnościowe wystąpienie zielonogórzan. Już w trakcie wydarzeń milicjanci dokonali pierwszych zatrzymań demonstrantów

Masowe aresztowania nastąpiły w ciągu kilku kolejnych dni. W szkołach kontrolowano nieobecności, w zakładach pracy weryfikowano zwolnienia lekarskie. Następnie w bardzo szybkim tempie przeprowadzono rozprawy sądowe, w wyniku których, zapadły pierwsze wyroki skazujące

Pierwsze rozprawy przeciwko demonstrantom

17

CZERWCA 1960

18

35

osób ukarano 2-miesięcznym aresztem bądź grzywną w wysokości 350 zł

82

osób skazano na kary więzienia od 1 roku do 5 lat

Władze doprowadziły także do rezygnacji proboszcza Michalskiego z pełnionej funkcji. Ksiądz wyjechał do Poznania, gdzie pełnił posługę w parafii św. Wawrzyńca. Zmarł 11 lutego 1975 r. Jego szczątki zostały przeniesione do Zielonej Góry w 2010 r. i złożone w grobowcu dla zasłużonych kapłanów przy konkatedrze

UPAMIĘTNIE

W 60. rocznicę Wydarzeń Zielonogórskich, przy konkatedrze, odsłonięty został pomnik ks. Michalskiego. Rok później upamiętniono natomiast walkę o Dom Katolicki w formie symbolicznego muralu

Opracowanie merytoryczne: Krzysztof Mazur, Opracowanie graficzne: Karolina Zielińska-Szeska, Korekta: Ewa Malczarek
Na podstawie: *Był nas zachwał, byśmy wędlić pracowali na Nivie Bożej dla Polski*, ks. Kazimierz Michalski (1898-1975),
T. Dzwonkowski, Wydarzenia zielonogórskie w 1960 roku, [w:] G. Chojnacki, T. Dzwonkowski, K. Irmler, Zielona Góra 2021 i B. Biegalski, Dane o represjonowanych, wyd. IV, Zielona Góra 2018.
Fotografie: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Pleszewie, Gazeta Lubuska.

WYDARZENIA ZIELONOGÓRSKIE

Podział zatrzymanych według płci

244

MĘŻCZYŹNI

333

RAZEM

89

KOBIETY

Podział zatrzymanych według zawodu

32

UCZNIOWIE

204

ROBOTNICY

48

PRACOWNICY
UMYSŁOWI

15

INICJATYWA
PRYWATNA

34

BEZ ZAJĘCIA

333

RAZEM

Inne formy represji wobec uczestników

SZYKANY W ZAKŁADACH
PRACY I SZKOŁACH

BRUTALNE
PRZESŁUCHANIA

Pomnik ks. Kazimierza Michalskiego
oraz pamiątkowy mural

eksmisji parafii św. Jadwigi z tzw. Domu Katolickiego, który odgrywał istotną rolę w życiu lokalnej społeczności, podobnie jak pierwszy polski proboszcz w tym mieście – ks. Kazimierz Michalski.

Władze państwowe dążyły wówczas do marginalizacji Kościoła, a jedną z ich metod było odbieranie, przyznanych wcześniej, dawnych ewangelickich nieruchomości. Mimo podjętych uprzednio przygotowań skala wystąpień zielonogórczan zaskoczyła miejscowych działaczy partyjnych oraz funkcjonariuszy SB i MO. Po brutalnym spacyfikowaniu demonstrantów, władze przystąpiły do represji wobec „chuliganów”, jak określano uczestników w lokalnej prasie. Zapadały wyroki więzienia, nakładano kary administracyjne, w zakładach pracy oraz szkołach miały miejsce szykany, a ks. Kazimierz Michalski zmuszony został do opuszczenia swojej parafii.

Prawdę o Wydarzeniach Zielonogórskich, które były jednym z największych wystąpień społeczeństwa w obronie wiary i wolności między rokiem 1956 a 1970, zaczęto na nowo odkrywać dopiero po przemianach ustrojowych.

Poniższe infografiki przygotowane przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu przedstawiają najważniejsze informacje dotyczące tamtych wydarzeń.

Pliki do pobrania

[Geneza \(pdf, 24.65 MB\)](#)

[Symbol \(pdf, 27.35 MB\)](#)

[Przebieg \(pdf, 23.83 MB\)](#)

[Konsekwencje \(pdf, 26.41 MB\)](#)

[Infografiki Wydarzenia Zielonogórskie \(pdf, 57.65 MB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Do pobrania